

SZENTLISZLÓ

**Településarculati
Kézikönyv**

Szentlisló

2017

SZENTLISZLÓ

Településképi Arculati Kézikönyve

Készült: 2017. június

Aláírólap SZENTLISZLÓ településképi rendelethez

településtervező és főépítész:
Moldován Ágnes TT20-028

TARTALOM

- 1. Bevezetés, köszöntő**
- 2. Településtörténet, a település bemutatása, a település sajátosságai**
- 3. Örökségünk, településképi jellemzők, meghatározó építészeti értékek**
- 4. Településképi szempontból meghatározó területek**
területek lehatárolása, településkép, arculati jellemzők bemutatása
- 5. Településkép, formálására vonatkozó ajánlások**
utcák, terek, köztéri alkotások
- 6. Példák bemutatása**

1.Bevezetés, köszöntő

A múltban, amikor az egységes kultúrák stabilabbak és homogénebbek voltak, valamint sokkal szélesebb társadalmi megegyezés volt a szimbólumokkal kapcsolatban, ritkán volt szükség arra, hogy az emberek az őket körülvevő környezet közötti kapcsolatot vizsgálják; a kettő között szoros volt a harmónia (Rapoport 1977).

Napjainkban sokkal nehezebb tervezni, hiszen keverednek a társadalmak, kultúrák, szimbólumok. Olyan települések kialakítása a cél, amelyhez az emberek tartozni akarnak.

Mivel egy település egyrészt esztétikai szerepet tölt be az emberek életében, másrészt pedig használják, ennek megfelelően szükséges védeni a meglevő értékeket, és fejlődni.

“Amikor ráébredünk, hogy jelenlegi tulajdonságaink, környezetünk, képességeink és fizikai állapotunk mind a múltbeli gondolkodásunk eredményei, némi fogalmat nyerhetünk a tudás értékéről.”

Charles F. Haanel

2. Településtörténet, a település bemutatása, a település sajátosságai

Szentliszló nevét 1336-ban említették először az írásos források *Scenthwynchlou* formában.

Későbbi névváltozatai: 1443-ban Zenthvizió, 1552-ben Zenthlyzló, 1723-ban pedig Szent Liszló formában fordult elő.

Ez az elnevezés eredetileg valószínűleg a falu akkori templomával, Szent Vencel tiszteletével lehetett kapcsolatos. 1443-ban már Zenthvizió, 1552-ben Zenthlyzló, majd 1723-ban Szent Liszló formában találkozhatunk a község nevével.

A török támadások gátat szabtak a fejlődésnek. Az 1500-as évek derekán Kanizsáról kiinduló támadások áldozatává vált a falu illetve annak temploma is.

A török időket e falu is megszenvedte, az 1500-as évek közepén a Kanizsáról kiinduló támadásokkor Szentliszló és temploma is elpusztult, későbbi sorsáról az 1700-as évek elejéig nincsenek források, azonban 1720-ban már több nemes család is élt itt, többek között a Bokán, Büki, Harmadás, Keresé, Léránth, Lódri, Pál, Sabján, Szakon, Szalai, Szökrén, Tuboly, nevű családok.

A falu idővel újjáépült, benépesült. 1720-ban nemesi családok is lakták.

Első katonai felmérés 1763-1787

A további fejlődésre utalnak azok az adatok, melyek szerint 1778-ban 209, 1802-ben pedig már 293 fő volt a község lakóinak száma, majd az 1910-es népszámláláskor 597 fő élt a faluban és ebből 594 magyar volt.

Második katonai felmérés 1806-1869

Kataszteri térkép 1860

Magyar Királysági Térkép 1887

1902-ben a szájhagyomány szerint egy zsúpfedeles faházban egytantermes iskola is működött itt. Ennek helyén épült fel 1903-ban egy új iskolaépület téglából, cseréptetővel, melyben tanterem és tanítói lakás is helyet kapott.

Negyedik katonai felmérés 1941

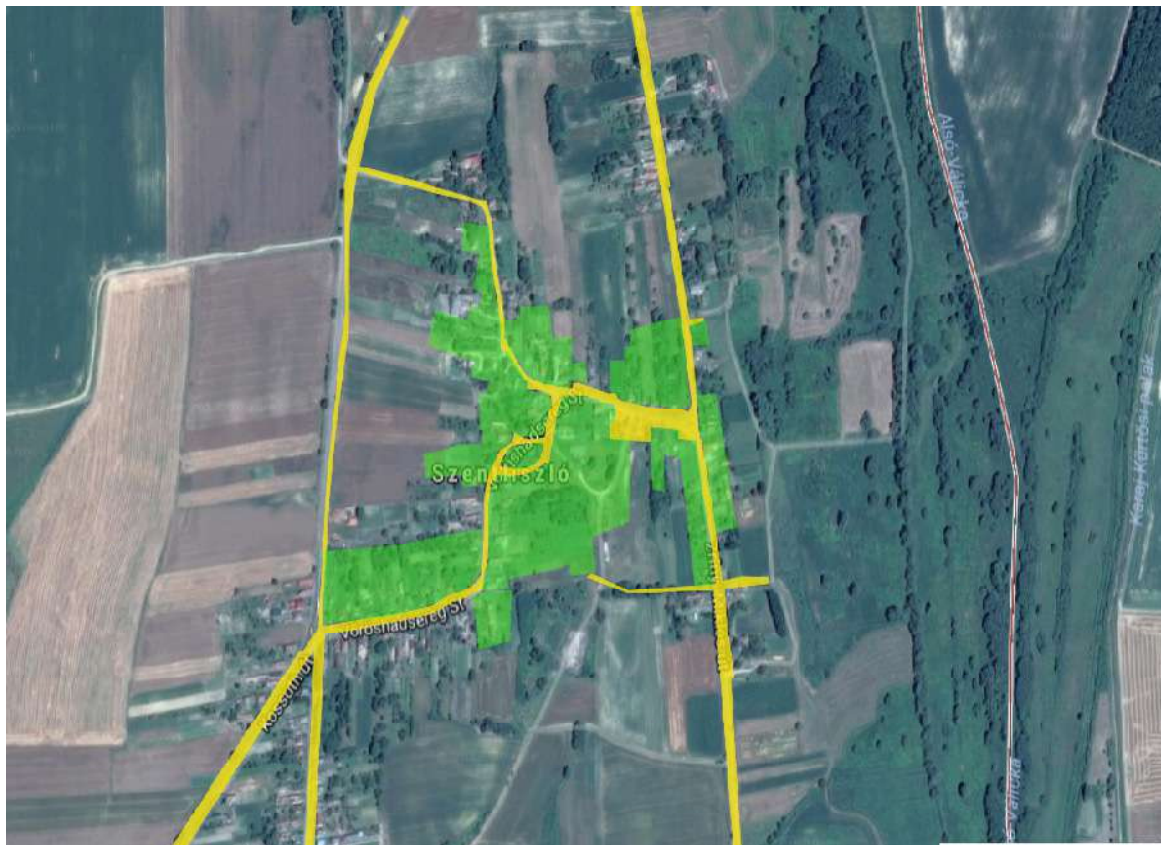
1951-ben gépállomás, majd az ezt követő évben postahivatal és telefonközpont is létesült. Bevezették a villanyt; kultúrház, új tanítói lakás épült, így a régi iskolaépületben több tanterem létesülhetett. A meginduló autóbusz közlekedés a közeli városokba új távlatokat nyitott, megváltoztatta a településen élők munka és életkörülményeit.

1988-ban a falu lakosságának összefogásával felépült az új templom.

Szentlőrinc utolsó, 2017-ben hivatalosan becsült népessége 289 fő, 42 fő/km². Lakások száma 136, amely a népességet figyelembe véve 2.1 fő per lakást jelent.

A településszerkezet jelenlegi állapota az 1860-as évek beépítésével összevetve

Szentlisló településszerkezetében folyamatos átalakulás és szerkezeti váltás figyelhető meg, mely időről időre új településszerkezetek mentén alakította a települést. Megfigyelhető, hogy a XVIII. század elején, mint egy utcás falu alakult ki, ahol karakteresen az épületek tömegei az utcával párhuzamosan kerültek elhelyezésre, telepített jelleggel, a kialakított jobbágytelkeken. Az utcák vonalai lágyan ívelnek, melyet az épületek telepítése is lekövet.

A történeti településszövet megbecsülése során, nem csupán egyes műemléképületek, épületegyüttesek, utcák, terek védelme a fontos cél, hanem az egész épített települési környezet és az őt befogadó táji környezet jellegvédelme is.

A XIX. századra az épületek elhelyezkedése gyökeresen megváltozott. A telkek méretei változatosak voltak. Az organikusán nőtt utcahálózat figyelhető meg, melynek telkei, sőt az épületek elhelyezése is nélküli számtalan helyen a geometriai szabályosságot. A látszólagos rendezetlenség azonban sajátos, környezetre érzékeny belső logikát mutat. Az épületek helykiválasztását leginkább a mikrokörnyezeti-mikrodomborzati adottságok határozták meg. Ekkor a településtől délre jellemzően megjelennek a szórvány telepítések, ez a szeres településjelleg a XIX. század közepéig tovább erősödik. Az egymástól távol eső házcsoportokat mezők, rétek, vízfolyások választották el egymástól. Kialakításuk a domborzati viszonyokhoz alkalmazkodtak. Portáik méreteiket tekintve jelentősek, telkeik jórészt kerítetlenek. A XIX. század végére a falu központjában lévő szerek kezdtek jobban beépülni, de a szórvány jelleg továbbra sem szűnt meg. A településszerkezet fennmaradásához a hagyományos tájhasználat is jelentősen hozzájárult.

Napjainkra a lakóterületek nagysága jelentősen kibővült. A település fejlődése az 50-es években szintén a településközponttól távol, leszakadva települt részekkel folytatódott. Ilyen a Béke utca déli szakasza és az Ady utca északi szakasza. A Kossuth utca és Fő út mentén a telepítések besűrűsödtek, de a közbenső utcaszakaszokon továbbra is jelentős beépítetlen területeket találunk.

1.A településkép sajátosságai

Utcaképek

Az utcák íves vonalvezetése folyamatosan tárja fel az épületek sorát.
A telkek jellemzően nem merőlegesek az utcára, ez egyedi utcaképet eredményez.

Az egyhelyiségsoros lakóház hosszoldali, jellemzően a telek északi részén, a telekhatárral párhuzamosan, attól ereszcsgó távolságra helyezkedik el, és a főbb melléképületek (istálló, ólak, színek) mögötte sorakoznak. Az utcafrontra néző rövid oldalt előkert választja el.

A belterület jellemzően lakóterület, oldalhatáron álló beépítéssel. A településen éppúgy megtalálhatóak az utcára merőleges tetőgerincű, oromfalas épületek, mint a párhuzamos tetőgerincűek és a sátortetős lakóépületek is. A lakóépület mögött telepítették a gazdasági épületeket.

A telekosztások jellemzően fűrészfogas kialakításúak, amely egyedi utcaképet eredményez.

Szentlisló kanyargós úthálózatának eredménye a *fűrészfogas beépítés*, a telkek nem merőlegesen állnak az útra, hanem 10–20 fokkal eltérnek attól, miáltal oldalhomlokzatuk egy része is szerepet kap az utcaképben.

Egy-egy szakaszon találunk egységes beépítést. A települést sem kerülte el a 70-es évek „ajánlott terveket” követő építkezése, amely több útszakaszon meghatározza az utcaképet.

3. Örökségünk, településképi jellemzők, meghatározó építészeti értéke

Országos védettségű műemlék nincs a településen, azonban helyi védettségre érdemes épületet és köztéri alkotást találhatók.

Szent Szaniszló vértanú püspök filia

Szentlisló a pusztamagyaródi egyházközséghez tartozott, ezért szentmise csak a búcsú napján és temetéskor volt – a szabad ég alatt. 1988-ban, egy a faluból elszármazott nyugdíjas pedagógus adományából indult el a templom építése. Természetesen sok adományozó segítségével kellett hozzá, hogy sokak álma megvalósuljon. Szinte az egész falu megmozdult és négy hónap sok-sok kétézer munkájával és a falubeliek pénzbeli adományából felépült a templom.

Kőkeresztek

A település gazdag kereszttekben, melyek védelemre érdemesek. Sokszínű formavilágot figyelhetünk meg vizsgálatuk során.

Kiemelten fontos, hogy felújításukkor, hogy anyag illetve színezési hűségre törekedjünk. Környezetüket vallási szerepükhöz igazodva alakítsuk ki.

Szobrok, köztéri alkotások:

Hősi emlékmű

Szent Szaniszló faszobra

Lakóépületek:

A hagyományos épülettömeg, tetőforma, mind a hagyományos építészet elemeit tükrözi.

Az Önkormányzat nagy figyelmet fordít a pályázati források kiaknázására, melyből középületei folyamatosan megújulhatnak.

Településképi szempontból meghatározó területek

területek lehatárolása, településképi, arculati jellemzők bemutatása

LEHATÁROLÁS RAJZ

Területek lehatárolása:

- kertes családi házas terület
- ipari terület
- rekreációs terület
- zöldterületek
- külterületi, beépítésre nem szánt terület

Kertes családi házas terület:

Zömében földszintes lakóépületeket, családi házakat tartalmazó területek. Az ide sorolt területek építészeti karaktere a koronként változó divat és igények hatására jellemzően nagyon heterogén, sem tömegformálás, sem anyaghasználat sem színezés terén nemigen tapasztalható egységes karakter. Akad néhány rövid utcaszakasz, ahol viszonylag egységes beépítés alakult ki.

Ezen terület foglalja magában az intézmények területét is, melyek olyan bekerített, zárt jellegű intézmények ingatlanainak területe, melyek a környezetüktől elkülönülő speciális funkcióval, és ennek megfelelő beépítéssel rendelkeznek.

Ipari terület:

Ipari, gazdasági tevékenységet kiszolgáló épületek, melyek a szükséges funkciók, feladatok ellátásához megfelelően lettek kialakítva. A területek adottságainak megfelelően az épületek szabadonálló beépítéssel helyezhetők el.

Rekreációs terület:

A szabadidő-tevékenységek számára kialakított terület. E területen csak kevés épület áll, azok tájba illesztése azonban fokozott elvárás. Funkcióját tekintve a terület hasznosításához kapcsolódó kell, hogy legyen.

Zöldterület:

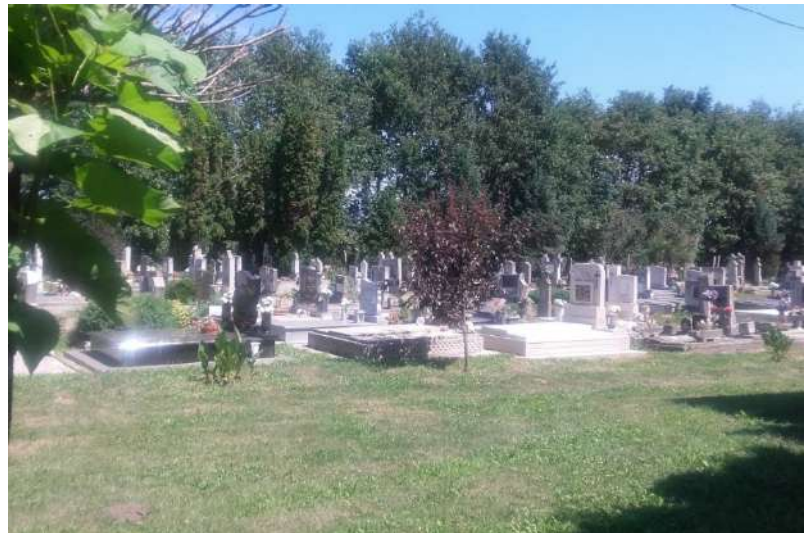

A település zöldfelületei szépen karban tartottak, a fejlesztés a továbbiak során is indokolt. A zöldterület minőségének mondható és folyamatosan javuló tendenciát mutat. A fásítási programok elkezdődtek, azonban ennek folytatása mindenképpen szükséges.

Az utcák zöldfelületeinek kialakításánál, fásításánál az alábbi szempontokat érdemes figyelembe venni. A telepített növényzet

nem képezhet olyan sűrű növényfalat, ami az átlátást akadályozza. Az örökzöld fák és a tujafélék telepítése közterületen, zöldsávban nem ajánlott.

Ezen különleges területbe tartozik a temető területe is. A temetőben az üzemi funkciójú kiszolgáló épületeken kívül csak ravatalozó, temetőkápolna és mauzóleumok helyezhetők el. Utóbbiak elhelyezésére indokolt konkrét formai megkötéseket tenni, hogy bárhol bármilyen mauzóleum ne épülhessen, ez ugyanis a temető összképét zavarhatja. A síremlékek formájára nem indokolt különösebb megkötéseket bevezetni.

Külterületi, beépítésre nem szánt terület:

A település külterületi, beépítetlen mezőgazdasági- és erdő-területeit foglalja magába. Itt csak foltszerűen találunk beépítést.

Külterületen történő épület-elhelyezésnél a tájba illesztésre fokozott gondot kell fordítani, vagy ahol ez nem megoldható, ott védőfásítással célszerű a tájban okozott beavatkozások negatív hatásait enyhíteni.

Településkép, arculati jellemzők bemutatása

A településen sokszínű telepítési mód figyelhető meg. A fűrészfogas beépítési jelleg és az utcával párhuzamos tetőgerincű nagytelkes telepítés ugyanúgy megtalálható.

A megyében jellemző aprófalvas jelleg megőrzendő. A történetileg önálló települések összemosódását meg kell akadályozni. A településrészek között beépítetlenül maradó zöldsávokat meg kell tartani.

A kertes családi házas területeken a mezőgazdasági jellegnek megfelelően, hosszan elnyúló telekméretek és oldalhatáron álló beépítés jellemző. A hátsókertekben a háztáji gazdálkodáshoz kapcsolódó állattartó és gazdasági épületek találhatók.

A kertes családi házas területeken a lakóépületek korszerűsítése szükséges, több helyen felújításokat kellene végezni a települési értékek megőrzése érdekében. A felújítások során célszerű figyelembe venni az eredeti anyaghasználatot.

Köztéri alkotások

Szegényes a település köztéri alkotásokban, de ezek közé sorolhatóak a kőkeresztek is.

Műszaki létesítmények

A településképet nagymértékben befolyásolják azok a műszaki létesítmények, melyek a település működéséhez elengedhetetlenek, azonban jellemzően közterületeken elhelyezve a vizuális környezetre jelentős hatásuk van. A legjellemzőbb ilyen létesítmények: transzformátorok, gázfogadók, vízmű-kutak és víztárolók, szennyvíz-átemelő, buszvárók, hulladékgyűjtő konténerek.

Ezekre rendszerint egyedileg az adott helyen lehetne településkép-szempontrú javaslatot tenni, pl. takaró sövény, vagy növényzet telepítésével, anyaghasználattal.

Buszmegálló

Település sziluett:

A vertikálisan kiemelkedő objektumok valóságos méreteiknél sokkal nagyobb mértékben befolyásolhatják a település látképét, mivel nagy távolságokból is érvényesülnek. Szentlisló esetében nem beszélhetünk olyan épített elemről, amely túlságosan hangsúlyos lenne a településképet tekintve.

Templomtorony: A magyar történelmi települések szerves részét képezik, gyakran pedig a jelképei is. A településen egy templom található, melynek méretei, tornya a domborzati viszonyok miatt nem jelent kiugró pontot.

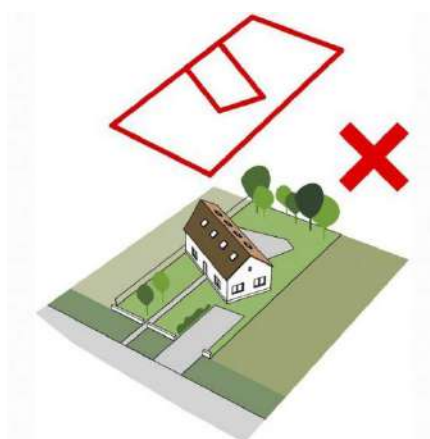
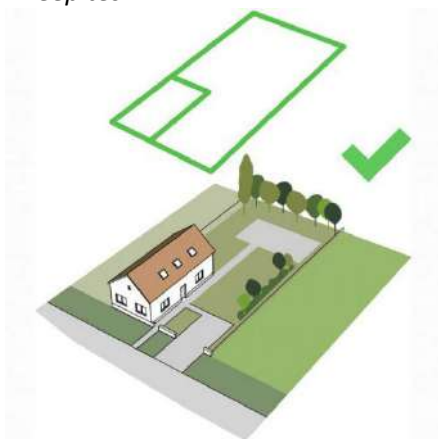
5. Településkép, formálására vonatkozó ajánlások- példák

utcák, terek, köztéri alkotások
(A képek nagy része nem a településen készült)

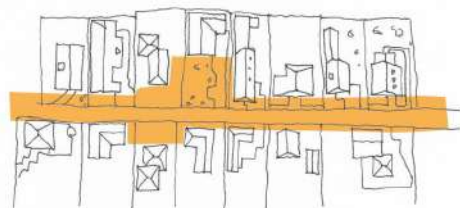
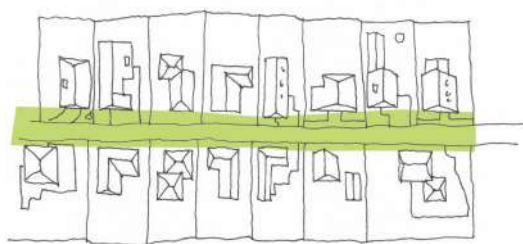
Tömeg-alakítási előírások, telepítés

A kertesi családi házas területek

Beépítés:

Odalhatáron álló beépítések jellemzők, **kialakult előkert méretek** megtartásával, mely egységes ritmust ad az utcaképnek. A melléképületek a főépülettel azonos telekhatárra telepítendőek.

Építménymagasság:

A lakóépületek magassága jellemzően földszint vagy földszint + tetőtér.

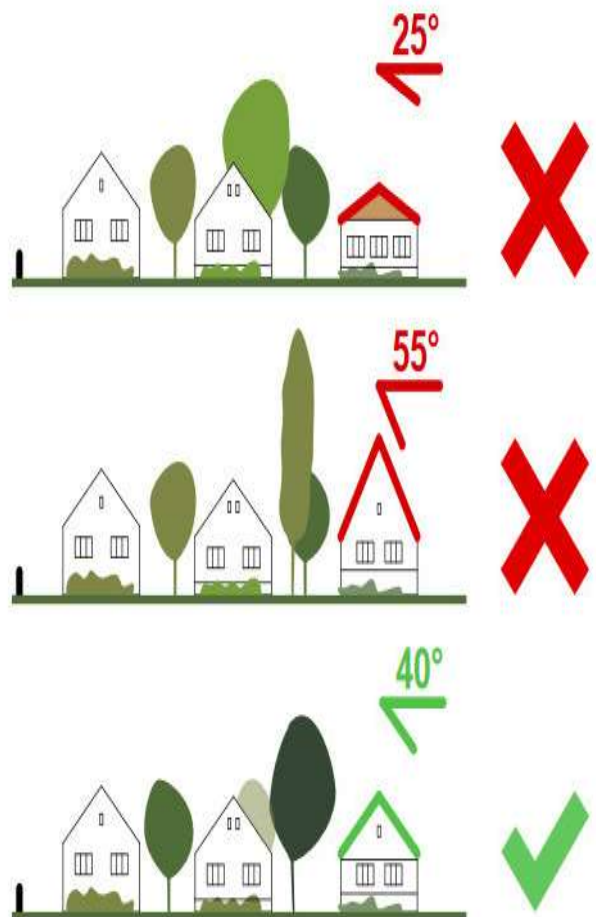
Az utcafronti homlokzatmagasságot kiemelt fontossággal kell kezelni az illeszkedés szempontjából.

Célszerű a jövőben ennek a tendenciának a megtartása. A túl magas, többszintes épületek nem illeszkednek az utcaképbe.

Tetőforma, Tetőhajlásszög:

A településen a lakóházak tetőformájának többsége sátor- vagy nyeregtetős kialakítású. Ajánlott ezek megtartása, az erősen tagolt tetőszerkezetek mellőzése.

A meglévő házak közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint ami a környezetükben található. A túl lapos hajlásszög nem kívánatos, csakúgy, mint a túl meredek tetők.

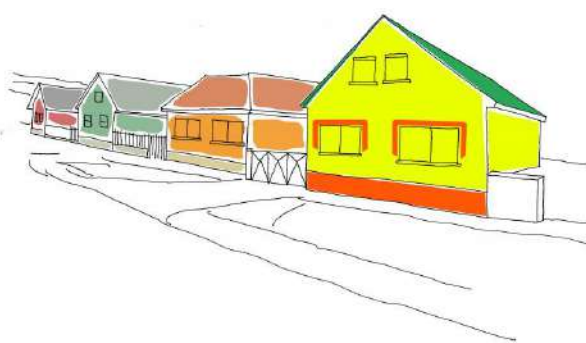

Színek:

Szolid árnyalatú homlokzati falszínek ajánlottak. Valamint természetes árnyalatú tetőfedések.

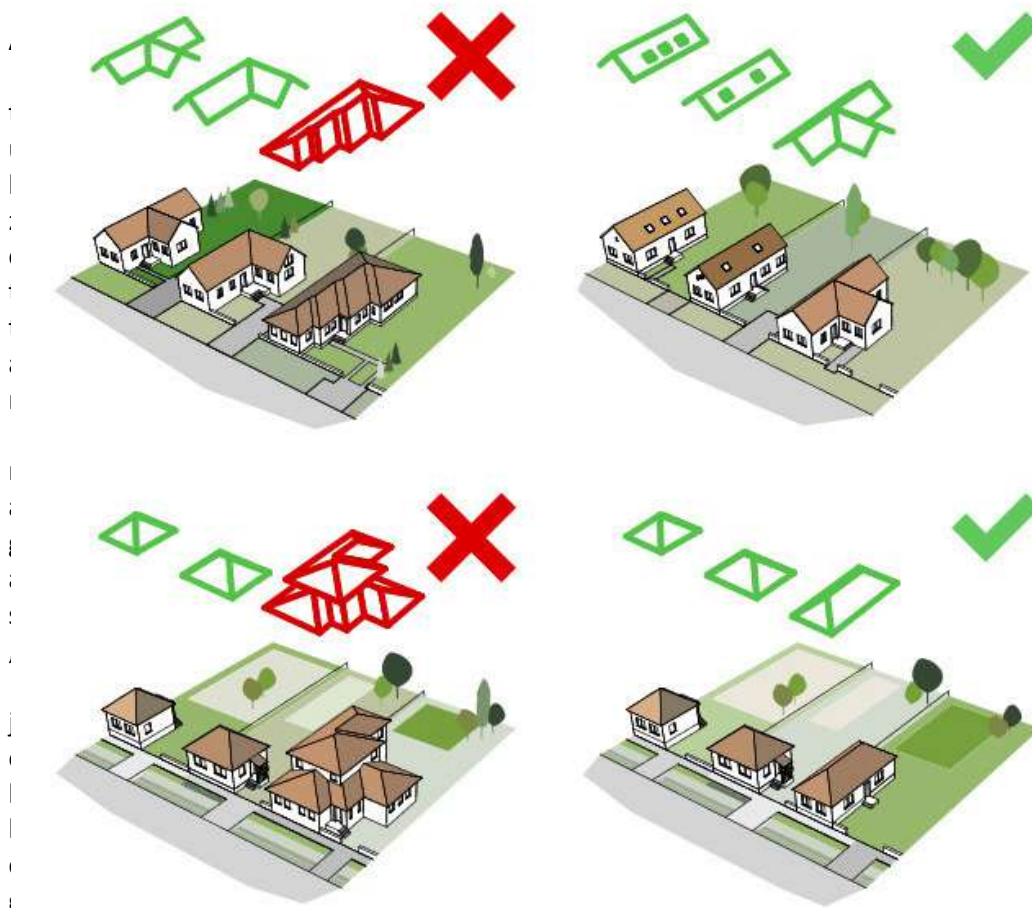
Tiszta színek, határszínek nem megengedettek. Kevert színek szolid színárnyalatának használata ajánlott a homlokzaton.

Az épület-homlokzatok és tetőhéjazatok színe az egyik legfeltűnőbb arculati tényező, azonban a színek kiválasztásának szabályozása tulajdonképpen megoldhatatlan feladat.

Tömegformálás:

Tömb „kocka” házak helyett a modern kornak is megfelelő „T” illetve „L” elrendezésű házakat célszerű tervezni, melyek hossz- és keresztzárnya legfeljebb 6-8 méter traktusszélességű. Így nyugodt és kiegyensúlyozott épülettömegeket építhetünk, melyek nyeregtetővel lefedve észrevétlenül simulnak a településszövetbe.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy tördelt tetőformájú házból álló utcakép, úgy oda ne egyszerű nyeregtetős épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló tördelt tetőformájú.

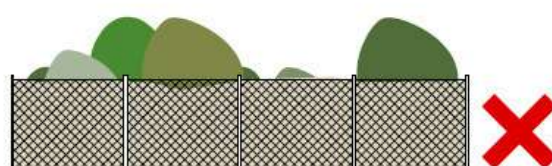
Amennyiben az építési telek körül egyszerű tetőformájú épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló egyszerű tetőforma.

Egyéb építmények létesítése (kerítés, kert, épülettartozékok és kiegészítő építmények):

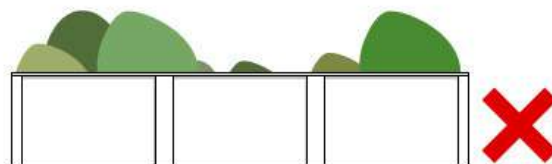
Természetes határ, kerítés növényelválasztásból.

Áttört kerítések nádszövettel való zárása nem megfelelő.

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel.

A falszerű áttörésmentes kerítések nem elfogadhatóak.

Figyelemmel kell lenni az anyaghasználatra és színekre. Ajánlott a településen jellemző áttört kerítések építése, vagy sövénykerítés meghatározott magassággal. Kerülendőek utcafronton a betonelemek és a magas, tömör, falazott kerítéselemek. Az előkert mindkét szomszédos ingatlan menti telekhatárán kerülendő a magas sövényfalak alkalmazása.

Garázsok:

A garázsok épülettömegének, tetőformájának kialakítása szintén illeszkedjen a település adott területén jellemző tömeg és tetőformáláshoz.

Elhelyezése a történelmi településrészen a lakóépület mögötti zónában célszerű.

Növényzet:

A kertben tájidegen növényeket, az előkertben tömör térfalat képező növényzetet, mely a homlokzat takarását jelenti, nem tanácsos telepíteni.

Épületgépészeti és hírközlési berendezések:

Tiltani kellene a településképet zavaró klíma-berendezések és parabola-antennák utcai homlokzatra történő elhelyezését, bár a településen ez nem meghatározó. A településképet erősen meghatározza a mindenhol jelenlevő, tömördek mennyiségű légvezeték. Ennek megoldását országos szabályozással lehetne elősegíteni.

Reklámok elhelyezése:

Lakóterületen csak az adott ingatlanon működő vállalkozás reklámjának elhelyezése engedhető meg, annak is méretrendi korlátozásával. A településen nem található feltűnő reklámfelület, a cégnevek feltüntetése a jellemző.

6. Példák, irányvonal

A település karakteres megjelenéssel rendelkezik, melyet a meglévő formák megőrzésével és megbecsülésével szükséges tovább erősíteni, ezt több tájelemen, utcabútoron végigvinni.

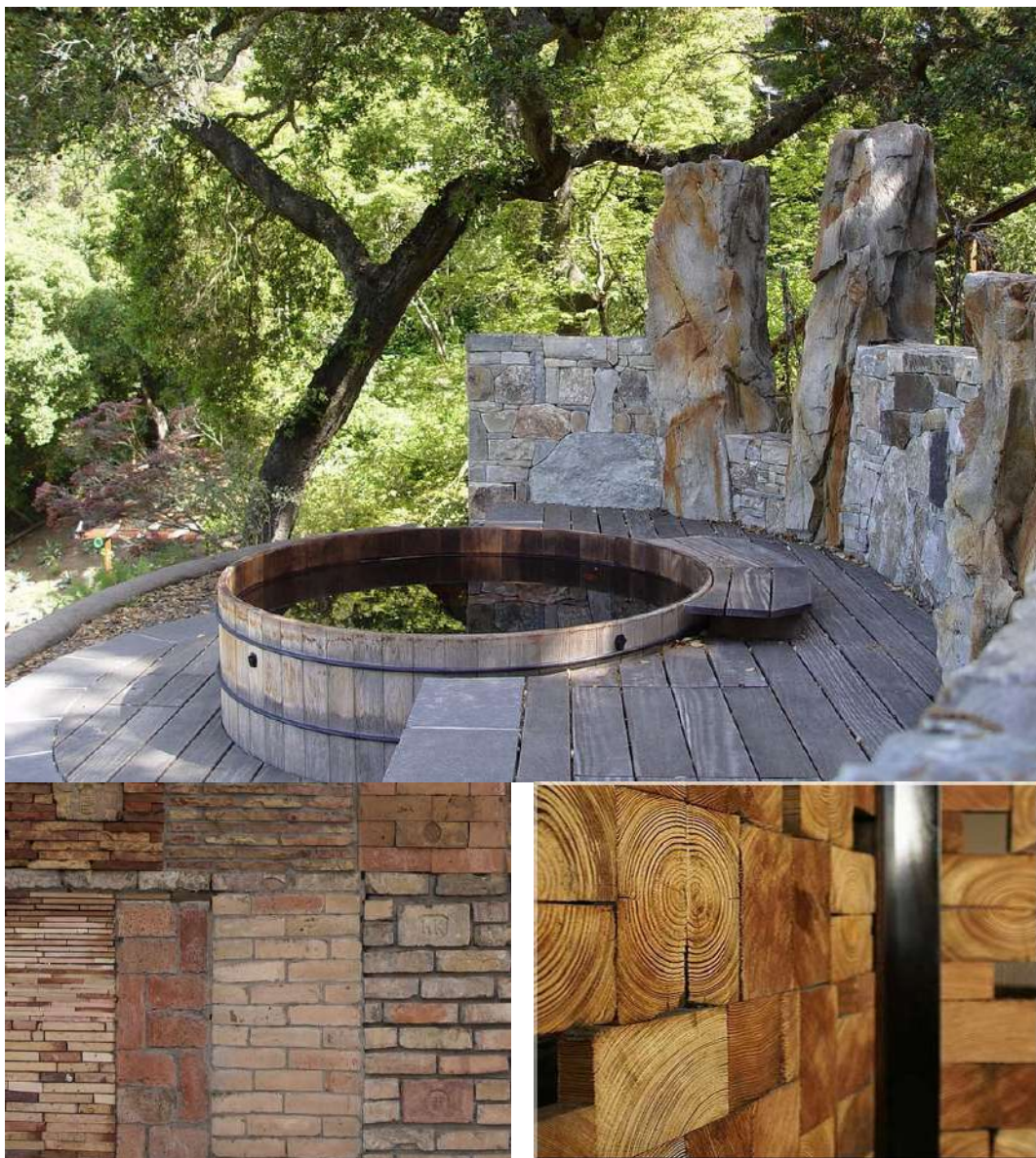
A felújítások, építkezések során kor és tájhoz igazodó megoldásokra kell törekedni, melyek annak egyedi karakterét erősítik.

A későbbi felújításokhoz, építésekhez adunk néhány példát, melyet a településképi eljárás során célszerű figyelembe venni. Az alábbiakban felsorolt részleteken a formavilág, anyaghasználat, telepítés az, amit érdemes követni.

(Fényképek ajánlások, nem a településen készültek)

Köztéri forma- és anyaghasználat

Csekély költségvetésű köztéri alkotásra, installációkra teszünk javaslatot, anyaghasználat és kialakítások tekintetében.

A közterületi formavilág több elemen is visszaköszönhet, mint a térbútorok, díszítőelemek, növények, ezáltal a településen elszórtan megjelenve, mégis egységes, harmonikus képet adnak.

Fontos a település léptékéhez és anyagi lehetőségeihez mért közpark kialakítása, fejlesztése

Poliformikus, kinetikus installáció – mely ezáltal térbútor és köztéri folyamatosan változó köztéri alkotás szerepét is betölti.

Épületek formavilága, anyaghasználata, kerítések

Kialakításkor törekedni kell a hagyományos arányok megtartására, az ablakok megfelelő kiosztására és felosztására.

Anyaghasználat szempontjából érdemes a természetes anyagokat – téglá, fa-, kő- és vakolt felületek - előnyben részesítése.

Tihany, lakóház bővítése

A településen lehet használni a modern anyagokat is, melyek jól megférnek a hagyományos formavilággal.

Parasztház tömegformálása modern felfogásban, az utcaképbe illesztve

21. századi megoldások a népi formavilágot alapul véve, modern térosztás és anyagok a hagyományos formával ötvözve.

Műszaki létesítmények - buszmegállók

A buszmegálló emblematikus köztéri építménye lehet a településnek, ahol ajánlott a tájegységre jellemző homlokzatelemek, anyaghasználat és formavilág alkalmazása.

Mindszentkál

Kazincbarcika

Bakonyszentlászló

Reklámok

Felsőörs, Udvarház Etterem

Anyagában is az épület architecturájához illeszkedő feliratokat kell előnyben részesíteni, igényes kézműves elemekkel ötvözve. Méretüket minimalizálva, felületüket egységbe összefogva célszerű elhelyezni.

Kertek, közparkok, közterületi növényesítés

A kertek kialakításánál a helyi, őshonos növényzet telepítését kell előnyben részesíteni. Az előkertek és utcák parkosításánál törekedni kell az épületek léptékéhez illeszkedő növénytársítások ültetésére. Az utcai homlokzatok elé nem takaró díszfajokat célszerű választani.

Javasolt hangsúlyozni a vidékre jellemző dísznövények jelentőségét, mint egyes rózsafélék, levendula, mályvacserje, hagymavirág, hortenzia, margaréta stb.

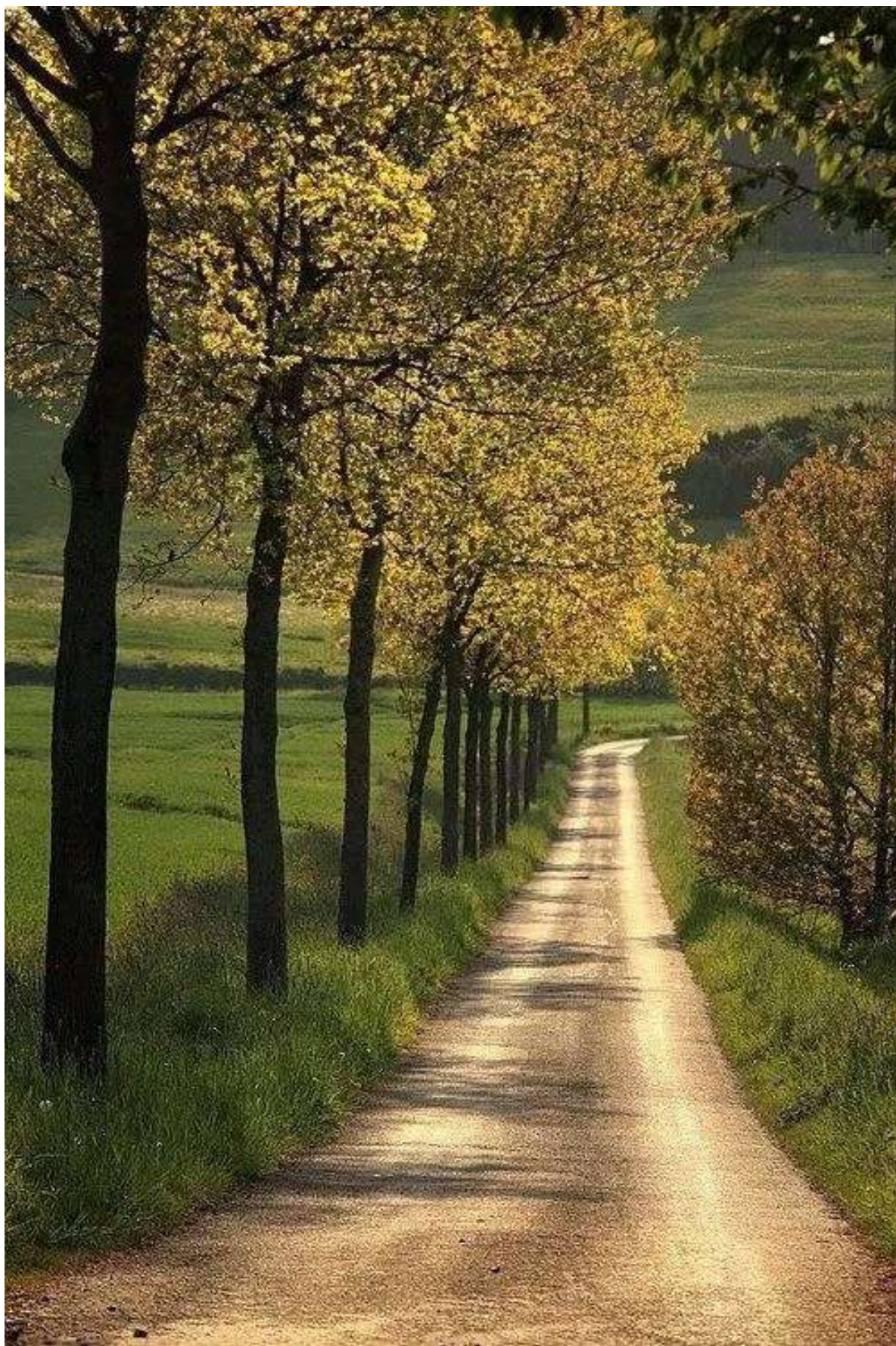

A közterületi fasorok, lugasok komoly hangulati elemei lesznek idővel a településképeknek. Fajtaválasztásuk meghatározza az egyes utcák jellegét.

A fasorok folyamatos átmenetet képeznek az elkülönülve, nagyobb távolságokban épült épületcsoportok között.

(Példaképek forrása: Internet)